

КРИМІНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-72>

COMBATING DOMESTIC VIOLENCE UNDER MARTIAL LAW

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Baiurchak M. I.

2nd year student, Faculty of Law

Scientific adviser: Prodan T. V.

PhD, Associate Professor,

Assistant at the Department

of Criminal Law

Yuriy Fedkovych Chernivtsi

National University

Chernivtsi, Ukraine

Баюрчак М. І.

студентка II курсу

юридичного факультету

Науковий керівник: Продан Т. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

асистент кафедри

кримінального права

Чернівецький національний

університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

2022 рік став поворотним для України, оскільки повномасштабна війна суттєво змінила життя кожного з нас. Вже з перших днів вторгнення, увага суспільства була спрямована на перебіг воєнних дій, на прийняття національних та міжнародних рішень в інтересах України, а також на масові порушення прав людей. У зв'язку з тим, що ресурси та увага суспільства сьогодні спрямовані на воєнні дії та всі супутні обставини, проблема домашнього насильства поступово відходить на другий план. Це стало звичайним явищем у наших сучасних умовах життя.

Домашнє насильство це: «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь» [1].

До початку повномасштабного вторгнення російської федерації від домашнього насильства в Україні страждало орієнтовно 1,8 млн. жінок.

При цьому щороку цифри збільшувалися. Так, у 2021 році простежувалось на 56% більше звернень з приводу домашнього насильства у порівнянні з 2020 роком [2]. Водночас, відповідно до аналізу статистичних даних вчинення домашнього насильства у перші місяці повномасштабного вторгнення, зафіксованих випадків домашнього насильства стало суттєво менше порівняно із попередніми роками. Зокрема, у першому півріччі 2022 року порівнюючи з першим півріччям 2021 року зареєстровано на 27,5% менше звернень до Національної поліції України з приводу вчинення домашнього насильства [3]. Водночас, якщо у першому півріччі Національна поліція фіксує різкий спад звернень про домашнє насильство, то на кінець звітнього періоду картина даного виду кримінального правопорушення кардинально змінилася. Зокрема, згідно офіційних статистичних даних Національної поліції України у 2022 році надійшло 244 381 звернення з приводу вчинення домашнього насильства, що на 40% більше порівняно із попереднім роком (144 394 звернення) та на 15% більше порівняно із 2020 роком (208 748 звернень) та на 41% більше порівняно із 2019 роком (141 814 звернень) [4].

Проте, варто зазначити, що наведені статистичні дані не можуть бути цілком достовірними, оскільки на сьогодні залишається неможливим отримати дані з окупованих територій України рашистськими військовими, що в разі зменшує можливість отримання достовірних статистичних даних. Окрім, вище згаданих перепон, варто виділити ще й підвищення пасивності постраждалих від домашнього насильства. Зокрема, така поведінка осіб найчастіше спровокована зневірою у ефективність правоохоронних органів, зокрема і у зв'язку з воєнними діями [5].

Саме тому, загальнодоступні цифри й відсотки на сьогодні – це лише відносний прогноз реальної картини щодо даного діяння. На превеликий жаль, більшість постраждалих повертається до кривдника через страх «самостійності». Тим більше, під час активних бойових дій, коли рівень насилля в суспільстві досягає критичних позначок. Через це відповідні служби можуть отримувати систематичні звернення від однієї жінки протягом тривалого часу. Навіть, якщо постраждалій пропонують конкретні кроки для виходу з небезпечних стосунків, існує чимало факторів, які стають на заваді фінальному рішенню [5].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», протидія домашньому насильству це: «система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення

домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки» [1].

Відповідно до чинного законодавства основними заходами у протидії домашньому насильству є: «вивчення ситуації та збір згрупованих за статтю статистичних даних про факти домашнього насильства; організація та проведення галузевих та міжгалузевих досліджень стану, причин та передумов поширення домашнього насильства; організація та проведення серед населення, інформаційних кампаній щодо протидії домашньому насильству; розроблення та впровадження у навчальних закладах навчальних та виховних програм з питань протидії домашньому насильству; залучення медіа до проведення просвітницьких кампаній, спрямованих на виконання завдань у сфері запобігання домашньому насильству» [1].

Варто підкреслити, що в Україні діє проєкт «Поліна» (мережа груп швидкого реагування від МВС). Однак, в реаліях сьогодення через брак персоналу та обмежену їх географію поширення вони є не досить дієвими. Відповідно до цього, це призводить до того, що виклики про вчинення домашнього насильства можуть залишитись просто без уваги.

У серпні 2022 розпочалася інформаційна кампанія «Розірви Коло» Фонду ООН проти домашнього та гендерно зумовленого насильства, яка запустила 101 бригаду соціально-психологічної допомоги для жертв насильства та внутрішньо переміщених осіб, що були змушені залишити зони бойових дій. Географія діяльності цих бригад удвічі ширша, ніж у «Поліні», але кількість мобільних груп швидкого реагування на півдні та сході країни є меншою, оскільки в цих регіонах ведуться активні бойові дії. На сьогодні, також існує застосунок, створений Національною поліцією, МВС та групами «Розірви Коло», який дозволяє постраждалим викликати допомогу лише затиснувши іконку застосунку, що дає можливість безпечно отримати допомогу поліції та правозахисних організацій [5].

Важливим кроком у протидії домашньому насильству стало те, що 1 листопада 2022 року в Україні набула чинності Стамбульська конвенція, яка спрямована на захист, запобігання та протидію насильству стосовно жінок. Конвенція покликана, щоб права та інтереси потерпілих від насильства були в центрі уваги незалежно від перебігу обставин в державі. Україна, як країна-учасниця Стамбульської конвенції, має обов'язок невідкладного та належного захисту постраждалих, в тому числі і від домашнього насильства. Дана Конвенція передбачає те, що домашнє насильство є суспільною проблемою та його розв'язання потребує спільних зусиль влади та громадськості. Ратифікація

Стамбульської конвенції передбачає створення спеціалізованих служб для жінок та дівчат, які стали жертвами домашнього насильства. Відповідно вона є гарантією безпеки й добробуту українських дівчат та жінок під час війни та після її завершення.

Таким чином, проблема домашнього насильства – це не особиста справа кожної сім'ї, а проблема всієї країни. Домашнє насильство є одним із тих негативних явищ, яке у період війни може лише загострюватися і при цьому залишатися латентним. Варто зазначити, що дане явище немає кордонів, а тому обмін позитивним досвідом між країнами у боротьбі з цим протиправним діянням допоможе розробити дієві заходи, що дозволить знизити рівень його прояву.

Література:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 14.05.2023)
2. Домашнє насильство крізь призму війни. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/11/29/251536> (дата звернення: 12.05.2023)
3. Звіт «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (І півріччя 2022 року)». URL: <https://jurfem.com.ua/domashne-nasylstvo-reahuvannya-v-umovakh-viyny/> (дата звернення: 12.05.2023)
4. Чи втратило домашнє насильство свою актуальність в умовах воєнного стану? URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/chi-vtratilo-domashne-nasilstvo-svoyu-aktualnist-v-umovah-voennogo-stanu-.html> (дата звернення: 14.05.2023)
5. Невидимий фронт: як війна вплинула на домашнє насильство. URL: <https://rubryka.com/blog/how-war-affected-domestic-violence/> (дата звернення: 12.05.2023)